

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA VAIKO TEISIŲ APSAUGOS VYKDYMAS

2008 m. sausio 22 d. Nr. VA-P-30-17-2

Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 3-iojo audito departamento direktoriaus
2007-07-18 pavedimą Nr. P-30-17

Auditą atliko valstybiniai auditoriai:
Virgilijus Norkus (grupės vadovas)
Aurita Buragienė
Judita Kentvainienė

Auditas pradėtas 2007-07-18
Auditas baigtas 2008-01-22

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	4
Audito apimtis ir procesas	6
Audito rezultatai	9
1. Vaiko teisių apsaugos vykdymas	9
1.1. Vaiko globos (rūpybos) nustatymas	10
1.2. Vaiko globos (rūpybos) organizavimo ir priežiūros vertinimas Vilniaus m., Vilniaus r., Švenčionių r., Molėtų r. savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybose	13
1.3. Socialinės paramos informacinės sistemos (SPIS) naudojimo mastas savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybose	19
1.4. Vaiko teisių apsaugos problemos savivaldybėse	23
Išvados ir rekomendacijos	26
Priedai	29

SANTRAUKA

Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą vaikų ir jaunimo teisių apsauga yra valstybinė (perduota savivaldybėms) funkcija, todėl siekdami įvertinti, kaip vaikų teisių apsauga yra vykdoma savivaldybėse, atlikome auditą, kurio metu nagrinėjome, kaip savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos organizuoja ir prižiūri vaiko globą (rūpybą), ar kaupia duomenis apie vaikus Socialinės paramos informacinėje sistemoje, analizavome vaiko teisių apsaugos problemas vietos savivaldoje. Audito metu nustatyta, kad:

- Nepakankamas vaiko globos (rūpybos) organizavimo (prižiūros) kontrolės mechanizmas.
- Nenustatytas terminas, kiek gali tęstis vaiko laikinoji globa (rūpyba).
- Vilniaus miesto, Vilniaus, Švenčionių, Molėtų rajonų savivaldybėse vaiko globos (rūpybos) organizavimas ir priežiūra įgyvendinama nepakankamai efektyviai.
- Duomenys apie vaikus Socialinės paramos informacinėje sistemoje kaupiami fragmentiškai, o tai nesudaro galimybių atlikti išsamios vaiko gyvenimo sąlygų ir teisių įgyvendinimo analizės, be to, apsunkina savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų atliekamų funkcijų vykdymą.

Audito ataskaitoje Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Molėtų r., Švenčionių r., Vilniaus m., Vilniaus r. savivaldybių administracijų direktoriams pateiktos rekomendacijos, kurios, mūsų nuomone, leidžia ar sudaro prielaidas ataskaitoje įvardytoms problemoms spręsti. Pagrindinės jų yra šios:

- Numatyti priemones, kurios padėtų stiprinti vaiko teisių apsaugos srities institucijų bendradarbiavimą, metodinės pagalbos teikimą savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnyboms.
- Nustatyti vaiko laikinosios globos (rūpybos) trukmę.
- Numatyti papildomas vidaus kontrolės priemones, kurios užtikrintų vaiko globos (rūpybos) organizavimą ir priežiūrą.

Numatoma, kad įgyvendinus pateiktas rekomendacijas bus sudarytos prielaidos, kurios padės užtikrinti efektyvesnę vaiko globos (rūpybos) organizavimo (prižiūros) kontrolės mechanizmą, bus efektyviau sisteminami ir apibendrinami duomenys apie vaikus.

IŽANGA

Vaiku yra laikomas kiekvienas žmogus, neturintis aštuoniolikos metų, jeigu pagal taikomą įstatymą jo pilnametystė nepripažinta anksčiau. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja 1989 metais priėmė Vaiko teisių konvenciją, kuri buvo ratifikuota beveik visose pasaulio valstybėse. Lietuvoje Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija ratifikuota 1995 metais. Tai reiškia, kad ir Lietuva prisirišė įsipareigojimus įgyvendinti Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos nuostatas. Atsižvelgdama į tai, Lietuva reguliariai atsiskaito Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetui apie šios konvencijos įgyvendinimą. Taigi, tolesnės nacionalinės ir tarptautinės iniciatyvos užtikrinant vaiko teises pirmiausia remiasi Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje įtvirtintais principais ir nuostatomis. 1994 m. Lietuvoje pradama kurti Vaiko teisių apsaugos tarnybų sistema, užtikrinant Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimą, patvirtintas Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, apibrėžiantis bendrąsias vaiko teisių apsaugos nuostatas, vaiko teises, laisves, pareigas, atsakomybę už vaiko teisių pažeidimus ir kt. 2000 m. priimamas Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas, įsteigta Įvaikinimo tarnyba¹, 2002 m. patvirtinami Bendrieji vaiko teisių apsaugos tarnybų nuostatai², siekiant užtikrinti vaiko teisių apsaugos sistemos funkcionavimą inicijuojama savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų tinklo plėtra, 2003 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai priskiriama vaiko teisių apsaugos valdymo sritis. Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą³ vaikų ir jaunimo teisių apsauga yra valstybinė (perduota savivaldybėms) funkcija, kuriai įgyvendinti kiekvienais metais iš valstybės biudžeto yra skiriamos specialiosios tikslinės dotacijos valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti. Vaikų teisių apsaugai vykdyti savivaldybėms 2006 m. skirta 11,5 mln. Lt, 2007 m. – 13,5 mln. Lt. Valstybė, perduodama savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnyboms svarbią prievolę vykdyti vaiko teisių apsaugą, įpareigoja jas organizuoti likusių be tėvų globos vaikų globą (rūpybą), atstovauti vaiko teisėms ir teisėtiems interesams. Tačiau, kaip pažymi Vaiko teisių apsaugos kontrolierius, neretai vaiko teisių pažeidimai yra nustatomi dėl savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų (skyrių) tarnybinių įgaliojimų viršijimo, šališkumo, vaikai iš socialinės rizikos šeimų kartais paaimami nesant pakankamo teisinio pagrindo ir įkurdinami vaikų globos namuose⁴, t. y. jiems nustatoma laikinoji globa (rūpyba). Valstybės kontrolė 2004 m. nagrinėjo vaikų globos namų veiklą, teikiamą

¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2000-02-28 įsakymas Nr.17 „Dėl Įvaikinimo tarnybos prie SADM įsteigimo ir nuostatų patvirtinimo“. Nuo 2005-10-20 vadinasi Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

² Patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-17 nutarimu Nr. 1983.

³ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 1994-07-07 Nr. I-533, 8 str.

⁴ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos 2005 metų veiklos ataskaita. [Žiūrėta 2007-09-10]. Prieiga per internetą <http://vaikams.lrs.lt/informaciniai/VTAKI%20ataskaita>

socialinių paslaugų kokybę ir kontrolę ir pateikė rekomendacijas⁵. Tačiau vaikų paėmimo iš tėvų ir įkurdinimo globos namuose problema išlieka aktuali, tai patvirtina ir spaudoje skelbiami straipsniai⁶. Kaip rodo 2006 m. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje pradėtų tyrimų duomenys, nemažai vaiko teisių ar jo teisėtų interesų pažeidimų susiję su globos (rūpybos) institutu, t. y. globos (rūpybos) nustatymu ar panaikinimu, globėjo (rūpintojo) parinkimu, globėjo (rūpintojo) pareigų vykdymu, globojamo (rūpinamo) vaiko turtinių ir kitų teisių apsauga bei gynimu⁷. Be to, Lietuvos Respublikos Vyriausybės programose⁸ numatyta skatinti globą šeimose bei šeimynose ir mažinti vaikų skaičių globos namuose, tačiau tėvų globos netekusių vaikų skaičius pastaruoju metu nemažėja. Visa tai paskatino Valstybės kontrolę domėtis, kaip savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos vykdo vaiko teisių apsaugą.

⁵ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2004-12-23 valstybinio audito ataskaita Nr. 2010-701 „Vaiko globos organizavimas“.

⁶ „Šviesias sodybas bjauroja smurtas“ *Lietuvos Rytas*, 2006-07-23; „Vaikas – ne prekė, bet eilėje laukti reikia“, www.bernardinai.lt 2006-11-04; „Jaunai motinai pareigūnai kirto netikėtai“ *Lietuvos Rytas*, 2007-11-20.

⁷ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos 2006 metų veiklos ataskaita. [Žiūrėta 2007-09-10]. Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter/vaikai?kalbId=1&sakId=5299>.

⁸ Lietuvos Respublikos Seimo 2004-12-14 nutarimu Nr. X-43 patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programa ir Lietuvos Respublikos Seimo 2006-07-18 nutarimu Nr. X-767 patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 metų programa.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – vaiko teisių apsaugos vykdymas.

Audituojamas laikotarpis – 2006 m., o nagrinėjant vaiko globos (rūpybos), socialinės rizikos šeimų bylas – 2002–2007 m.

Audito subjektai:

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kodas 1886 03515, buveinė – A. Vivulskio g. 11, Vilnius, interneto svetainė www.socmin.lt
- Vilniaus miesto savivaldybės administracija, kodas 1887 10061, buveinė – Konstitucijos pr. 3, Vilnius, interneto svetainė www.vilnius.lt
- Vilniaus rajono savivaldybės administracija, kodas 1111 04987, buveinė – Rinktinės g. 50, Vilnius, interneto svetainė www.vilniaus-r.lt
- Švenčionių rajono savivaldybės administracija, kodas 1111 08284, buveinė – Vilniaus g. 19, Švenčionys, interneto svetainė www.svencionys.lt
- Molėtų rajono savivaldybės administracija, kodas 1887 12799, buveinė – Vilniaus g. 44, Molėtai, interneto svetainė www.sav.moletai.lt

Audito tikslas – įvertinti, kaip vykdoma vaiko teisių apsauga savivaldybėse.

Vertinimo kriterijai:

- teisės aktuose nustatytų reikalavimų laikymasis;
- atsižvelgiant į tai, kad dalis audituojamų vaiko teisių apsaugos srities principų reglamentuoti Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje, vertinimo kriterijumi laikytinas ir šių principų įvykdymo lygis vaiko teisių apsaugos sistemoje;
- globojamų (rūpinamų) vaikų, socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičiaus kitimas ir palyginimas Lietuvoje;
- sukauptų duomenų apie vaikus kiekybinė išraiška Socialinės paramos informacinėje sistemoje;
- sukauptų duomenų apie vaikus Socialinės paramos informacinėje sistemoje palyginimas tarp savivaldybių.

Audito procesas

Auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais. Audito įrodymams gauti duomenys buvo renkami taikant tikrinimo, skaičiavimo, apklausos ir analitinės procedūras.

Audito metu duomenys buvo renkami audituojamuose subjektuose:

- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje, nagrinėjant nuostatus, įsakymus, sutartis, raštus, veiklos ataskaitas ir kitus dokumentus.
- Vilniaus m., Vilniaus r., Švenčionių r., Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnybose, nagrinėjant nuostatus, pareigybių aprašymus, įsakymus, sutartis, raštus, veiklos planus, veiklos ataskaitas, vaikų globos (rūpybos) bylas, socialinės rizikos šeimų bylas.

Nustatėme šiuos savivaldybių atrankos kriterijus:

- ▶ į atrinktą imtį turi patekti savivaldybė, kurioje yra didžiausias gyventojų ir vaikų skaičius;
- ▶ į atrinktą imtį turi patekti dvi savivaldybės, turinčios panašų globojamų (rūpinamų) vaikų skaičių;
- ▶ į atrinktą imtį turi patekti savivaldybė, kurioje vaikų, kuriems nustatyta nuolatinė globa (rūpyba), skaičius yra didesnis nei 60 proc. nuo bendrojo savivaldybėje globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus;
- ▶ į atrinktą imtį turi patekti savivaldybė, kurioje vaikų, kuriems nustatyta laikinoji globa (rūpyba), skaičius yra didesnis nei 60 proc. nuo bendrojo savivaldybėje globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus.

Norėdami atlikti vaiko globos (rūpybos) organizavimo ir priežiūros savivaldybėse analizę, vertinome vaikų globos (rūpybos) bylas, kurias sudaro, kaupia ir papildo savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos, o kad gautume reprezentatyvią imtį, kuri kiek galima geriau atspindėtų bendrą situaciją, kiekvienoje iš atrinktų savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų vertinome ne mažiau kaip 20 proc. bylų nuo bendro globojamų (rūpinamų) vaikų skaičiaus. Atrankos būdu buvo pasirinkta, peržiūrėta ir įvertinta 640 vaikų globos (rūpybos) bylų (vaiko globos (rūpybos) nustatymo laikotarpis 2002–2007 m.) (1 lentelė).

1 lentelė. Vertintų bylų skaičius

Savivaldybės Vaiko teisių apsaugos tarnyba	Globojamų (rūpinamų) vaikų skaičius 2006 m.			Audito metu nagrinėtų bylų skaičius		
	Laikinoji globa (rūpyba)	Nuolatinė globa (rūpyba)	Iš viso	Laikinoji globa (rūpyba)	Nuolatinė globa (rūpyba)	Iš viso
Vilniaus m.	729	699	1428	306 (42 proc.)	93 (13 proc.)	399 (28 proc.)
Vilniaus r.	159	294	453	107 (67 proc.)	29 (10 proc.)	136 (30 proc.)
Molėtų r.	102	41	143	33 (32 proc.)	17 (42 proc.)	50 (35 proc.)
Švenčionių r.	56	97	153	35 (63 proc.)	20 (21 proc.)	55 (36 proc.)
Iš viso						640 (29 proc.)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Audito metu duomenys buvo renkami ir kituose subjektuose:

- analizuojant Lietuvos Respublikos Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto veiklos ataskaitas;
- analizuojant Lietuvos Respublikos Seimo Šeimos ir vaiko reikalų komisijos veiklos ataskaitas;
- nagrinėjant Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos veiklos ataskaitas, tyrimus, siūlymus;
- nagrinėjant Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatus, įsakymus, raštus, veiklos ataskaitas ir kitus dokumentus, susijusius su vaiko teisių apsaugos įgyvendinimu;
- pateikiant klausimynus apie vaiko teisių apsaugos vykdymą 36 savivaldybių administracijų Vaiko teisių apsaugos tarnyboms, socialiniams darbuotojams, teikiantiems socialinę priežiūrą socialinės rizikos šeimoms. Pasirinkdami savivaldybes laikėmės prielaidos, kad iš kiekvienos apskrities apklausime ne mažiau kaip tris savivaldybes. Siekiant įsitikinti klausimyno teisingumu, prieš apklausą jis buvo testuojamas, t. y. pateiktas Molėtų r. ir Švenčionių r. savivaldybių administracijų Vaiko teisių apsaugos tarnyboms ir socialiniams darbuotojams. Savivaldybių apklausa vyko 2007 m. rugpjūčio 20 d. – 2007 m. rugsėjo 3 d.

Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad auditoriams pateikti duomenys yra teisingi, dokumentai – išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

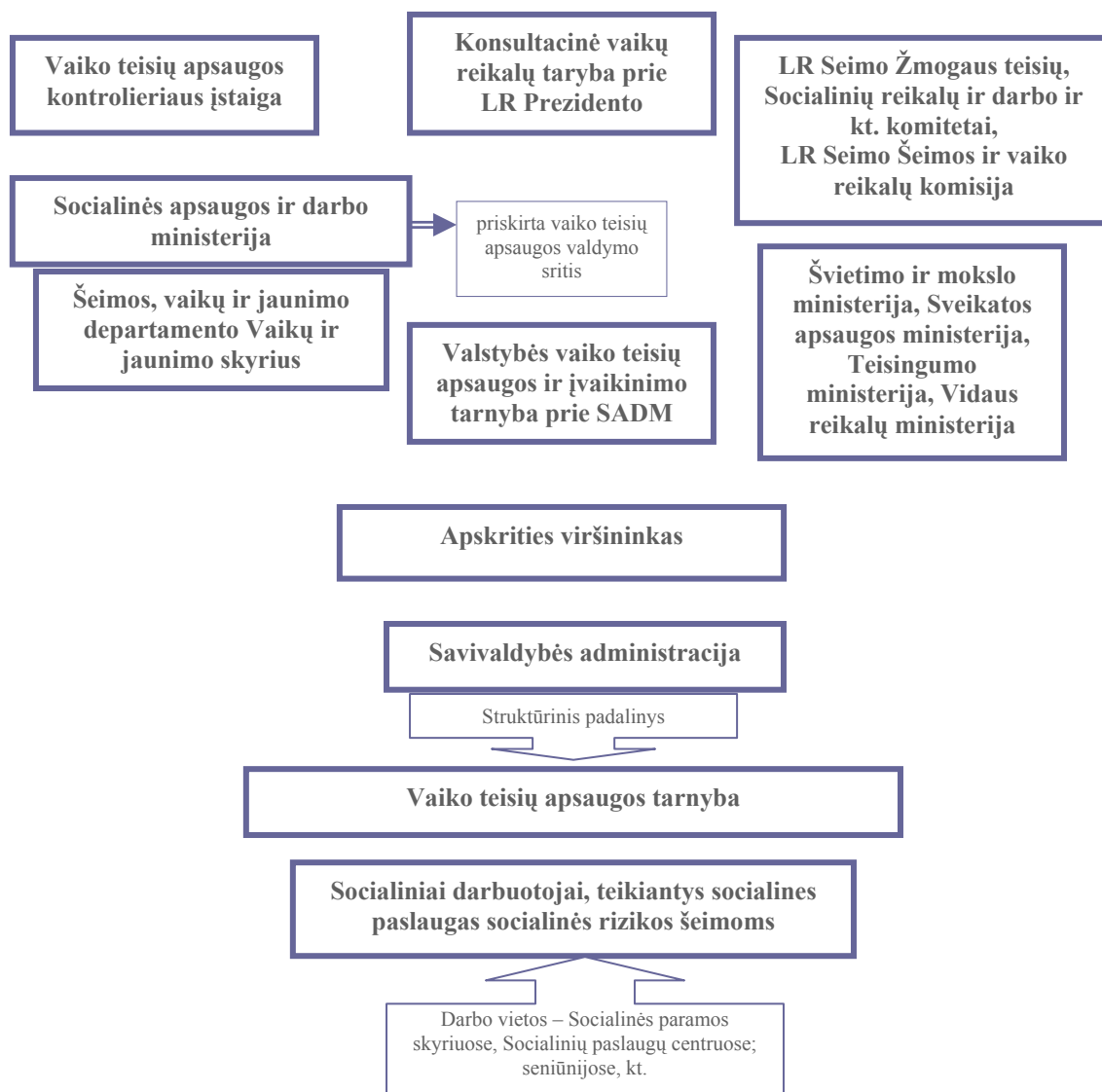
AUDITO REZULTATAI

1. Vaiko teisių apsaugos vykdymas

Vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvos Respublikoje užtikrina⁹:

- 1) valstybė ir jos institucijos;
- 2) vietos savivaldos institucijos;
- 3) visuomeninės organizacijos, kurių veikla susijusi su vaiko teisių apsauga.

1 pav. Vaiko teisių apsaugos sistemos schema

Šaltinis – Valstybės kontrolė

⁹ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996-03-14 Nr. I-1234, 58 str.

Šiuo metu esanti vaiko teisių apsaugos sistema yra decentralizuota, o šioje srityje veikiančios institucijos yra pasidalijusios funkcijas ir atsakomybę: vienos jų formuoja šios srities politiką ir ją vykdo, kitos – atsako už šios srities kontrolę ir priežiūrą¹⁰. Svarbios vaiko teisių apsaugos vykdymo, vaiko teisių ir teisėtų interesų gynimo, vaikų globos (rūpybos) organizavimo ir priežiūros funkcijos yra perduotos savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnyboms.

Savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos turi užtikrinti vaiko teisių apsaugą, vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų įgyvendinimą ir priežiūrą; rengti ir įgyvendinti priemones vaiko teisių apsaugai ir jo teisių pažeidimų prevencijai gerinti; įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka atstovauti vaiko teisėms ir teisėtiems interesams teismuose; įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka ginti vaikų teises šeimose, globėjų (rūpintojų) ir įvaikintojų šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybės institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įsteigtose vaikų globos įstaigose ir kartu su vaiko tėvais (įvaikintojais), globėjais (rūpintojais), įstaigų darbuotojais šalinti aplinkybes, dėl kurių pažeidžiamos vaiko teisės; organizuoti įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka likusių be tėvų globos vaikų globą (rūpybą) šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybių institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įsteigtose vaikų globos įstaigose; įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka organizuoti įvaikinimą¹¹.

Atsižvelgdami į tai, kad vaiko globos (rūpybos) organizavimas ir priežiūra tiesiogiai sietini su vaiko gerove, jo apsauga ir teisėtų interesų užtikrinimu, šioje valstybinio audito ataskaitos dalyje vertiname:

- vaiko globos (rūpybos) nustatymą;
- kaip savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos organizuoja ir prižiūri vaiko globą (rūpybą);

Taip pat šioje ataskaitoje vertiname:

- ar savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos kaupia duomenis apie vaikus Socialinės paramos informacinėje sistemoje;
- vaiko teisių apsaugos problemas savivaldybėse.

1.1. Vaiko globos (rūpybos) nustatymas

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas reglamentuoja šias vaiko globos (rūpybos) rūšis:

- laikinoji globa (rūpyba);

¹⁰ Platesnis šių institucijų aprašymas pateikiamas 1 priede.

- nuolatinė globa (rūpyba).

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) – laikinai be tėvų globos likusio vaiko priežiūra, auklėjimas, jo teisių ir teisėtų interesų atstovavimas bei gynimas šeimoje, šeimynoje ar institucijoje. Vaiko laikinosios globos tikslas – grąžinti vaiką į šeimą.

Nuolatinė globa (rūpyba) – nustatoma be tėvų globos likusiems vaikams, kurie esamomis sąlygomis negali grįžti į savo šeimą, jų priežiūra, auklėjimas, teisių bei teisėtų interesų atstovavimas ir gynimas pavedamas kitai šeimai, šeimynai ar vaikų globos (rūpybos) institucijai.

Civiliniame kodekse nurodoma, kad vaiko *laikinoji globa (rūpyba)* nustatoma savivaldybės valdybos (mero) sprendimu (potvarkiu)¹², o *vaiko nuolatinė globa (rūpyba)* nustatoma teismine tvarka. Taigi Lietuvoje vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma administracine, o nuolatinė globa (rūpyba) – teismine tvarka.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje¹³, Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo vadove¹⁴, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme¹⁵ yra įtvirtinta nuostata, kad išskirti vaiką su tėvais ar kitais teisėtais jo atstovais prieš vaiko, taip pat tėvų (teisėtų jo atstovų) valią galima išimtiniais įstatymų numatytais atvejais bei nustatyta tvarka, vadovaujantis teismo sprendimu (nuosprendžiu) ir kai toks išskyrimas vaikui yra būtinas (siekiama išvengti pavojaus vaiko gyvybei, sveikatai, būtina pasirūpinti jo priežiūra, auklėjimu, apsaugoti kitus svarbius vaiko interesus). Vaiko atskyrimas nuo tėvų yra labai rimtas žingsnis, kuris gali būti prilygintas vaiko laisvės apribojimui¹⁶.

Taigi, vaiko laikinoji globa (rūpyba) yra trumpalaikis procesas, kurio tikslas yra grąžinti vaiką į šeimą, o vaiko nuolatinė globa (rūpyba) sudaro galimybes vaikui sukurti nuolatinis ir pastovius santykius su globėju (rūpintoju). Tačiau audito metu nustatėme, kad Lietuvos Respublikos teisės aktai neapibrėžia vaiko laikinosios globos (rūpybos) trukmės, todėl audito metu siekėme nustatyti, kiek trunka vaiko laikinoji globa (rūpyba). Analizei pasirinkome dešimt savivaldybių ir nustatėme, kad vaiko laikinosios globos (rūpybos) trukmė vaikų globos institucijose yra labai skirtinga: iki vienerių metų, daugiau nei dveji metai, kai kuriais atvejais – daugiau nei penkeri metai (2 pav.).

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-17 nutarimu Nr. 1983 patvirtinti Bendrieji vaiko teisių apsaugos tarnybų nuostatai, 7 p.

¹² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.262 str. 1 d. nustatyta, kad vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma [...] rajono (miesto) savivaldybėje jos valdybos (mero) sprendimu (potvarkiu) pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą. Vaiko globos (rūpybos) organizavimo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-03-27 nutarimu Nr. 1095 (Žin., 2003, Nr. 84-3836), 20 p. nurodoma, kad sprendimą dėl vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo priima savivaldybės administracijos direktorius.

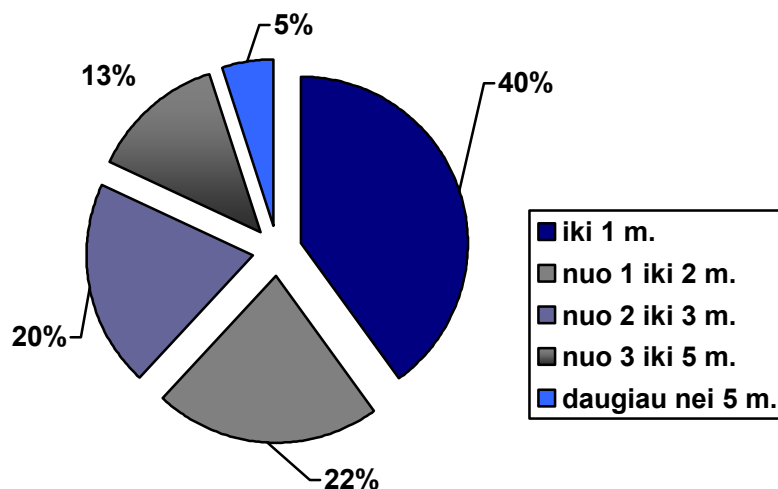
¹³ Ratifikuotos Lietuvos Respublikos 1995-07-03 įstatymu Nr. I-983, 9 str. 1 d.

¹⁴ Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo vadovas, 96 psl.

¹⁵ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996-03-14 Nr. I-1234, 23 str. 2 d.

¹⁶ Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo vadovas, 96 psl.

2 pav. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) trukmė vaikų globos institucijoje (proc.)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Mūsų nuomone, vaiko laikinoji globa (rūpyba) negali tęstis neribotą laiką. Tuo atveju, kai vaiko laikinoji globa (rūpyba) vaikų globos institucijoje tęsiasi neapibrėžtą laikotarpį, vaikas netenka galimybės būti globojamas šeimoje. Vaiko įkurdinimas globos institucijoje turi būti tik tarpinė ir laikina priemonė, ieškant ilgalaikio sprendimo, t. y. grąžinimo į šeimą arba įvaikinimo. Be to, atlikus mokslinius tyrimus nustatyta, kad vaikui augant ilgiau nei tris mėnesius bet kokioje įstaigoje (o ne šeimoje – biologinėje ar kitoje), sutrinka jo emocinė ir socialinė raida, atsiranda žala visuomenei, nes nėra didesnio lėšų švaistymo, kai žmogus tampa valstybinių globos įstaigų išlaikytiniu¹⁷.

Teisės aktai nereglamentuoja vaiko laikinosios globos (rūpybos) trukmės, todėl šis procesas dalyje nustatytų atvejų trunka ilgiau nei 5 metus. Vaiko laikinoji globa (rūpyba) turi būti trumpalaikis procesas, ieškant ilgalaikio sprendimo, t. y. vaiko grąžinimo į šeimą, nuolatinės globos (rūpybos) ar įvaikinimo.

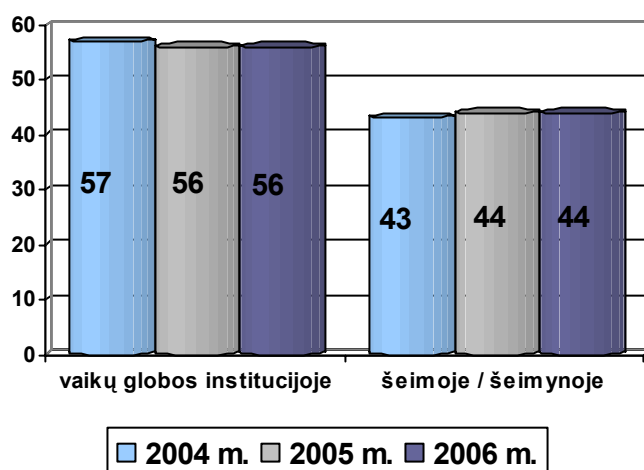
¹⁷ D. Pūras, Vilniaus universiteto psichiatrijos klinikos docentas, Lietuvos atstovas Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitete. „Seni ir nauji vaikystės problemų sprendimo būdai“ [Žiūrėta 2007-10-23] Prieiga per internetą www.delfi.lt

1.2. Vaiko globos (rūpybos) organizavimo ir priežiūros vertinimas Vilniaus m., Vilniaus r., Švenčionių r., Molėtų r. savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybose

Nors Lietuvos Respublikos Vyriausybės programose¹⁸ numatyta skatinti globą šeimose bei šeimynose ir mažinti vaikų skaičių globos namuose, tačiau audito metu pastebėjome, kad tėvų globos netekusių vaikų skaičius pastaruoju metu nemažėja: Lietuvoje 2005 m. jų buvo 13 313, o 2006 m. – 13 337, nors per 2006 m. vaikų skaičius sumažėjo 23,3 tūkst.¹⁹. Taigi bendras vaikų skaičius Lietuvoje mažėja, tačiau globojamų (rūpinamų) vaikų skaičius didėja.

2006 m. tėvų globos neteko 3006 vaikai, iš jų 56 proc. (1670) vaikų buvo nustatyta vaiko globa (rūpyba) vaikų globos institucijoje ir 44 proc. (1309) globa šeimoje²⁰.

3 pav. Duomenys apie vaikų globos (rūpybos) vietą 2004–2006 m.
(proc.)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Lygindami pastarųjų metų duomenis matome, kad situacija vaikų globos (rūpybos) srityje iš esmės nesikeičia – vis dar didesniajai daliai be tėvų globos likusių vaikų globa (rūpyba) nustatoma vaikų globos institucijoje (pvz., 2004 m. – 57 proc., 2005 – 56 proc., 2006 m. – 56 proc.), o ne šeimoje (pvz., 2004 m. – 43 proc., 2005 – 44 proc., 2006 m. – 44 proc.)²¹. Kadangi savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnyboms pavesta organizuoti ir prižiūrėti vaiko globą (rūpybą), analizavome, kaip ši funkcija yra įgyvendinama. Be to, mūsų nuomone, vienas iš veiksnių, turinčių

¹⁸ Lietuvos Respublikos Seimo 2004-12-14 nutarimu Nr. X-43 patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programa ir Lietuvos Respublikos Seimo 2006-07-18 nutarimu Nr. X-767 patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 metų programa.

¹⁹ Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Lietuvos vaikai 2007-05-31. [Žiūrėta 2007-10-11] Prieiga per internetą <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=1919>

²⁰ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006 m. veiklos ataskaita.

²¹ 2005–2006 metų Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos socialinis pranešimas ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006 m. veiklos ataskaita.

įtakos vaiko laikinosios globos (rūpybos) trukmei, yra tinkamas vaiko laikinosios globos (rūpybos) organizavimas ir priežiūra, t. y. surenkami reikiami dokumentai dėl vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo, sudaromi vaiko laikinosios globos (rūpybos) planai, laiku ir sistemingai apilankomi globojami (rūpinami) vaikai, atliekamos vaiko laikinosios globos (rūpybos) peržiūros.

Vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo ir pasibaigimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. 405 patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai.

Vaiko laikinosios globos (rūpybos) skubaus nustatymo, vaiko laikinosios globos (rūpybos) vykdymo, vaiko laikinosios globos (rūpybos) priežiūros ir vaiko laikinosios globos (rūpybos) pasibaigimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. 56 patvirtinti Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai²².

Sprendimas dėl vaiko paėmimo iš šeimos ar kitos jo buvimo vietos. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai numato, kad gavus informaciją apie tėvų ar kito teisėto vaiko atstovo smurtavimą prieš vaiką ar kitokį piktnaudžiavimą tėvų valdžia ir dėl to kylančią realią grėsmę vaiko sveikatai ar gyvybei, Vaiko teisių apsaugos tarnyba arba ši tarnyba kartu su policija nedelsdama vyksta į vaiko namus ar kitą jo buvimo vietą. Vaiko teisių apsaugos tarnyba įvertinusi situaciją paima vaiką iš šeimos ar kitos jo buvimo vietos, surašo Vaiko padėties įvertinimo aktą. Taip pat turi būti surašytas *sprendimas dėl vaiko paėmimo iš šeimos ar kitos jo buvimo vietos*, kuriame nurodyta, kokios yra vaiko buvimo sąlygos, esama padėtis šeimoje, pavojai vaiko saugumui. Šis sprendimas vaiko laikino apgyvendinimo dieną turi būti pateikiamas savivaldybės administracijos direktoriui²³. Audito metu nustatyta, kad Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų 10.3 p. nurodyto reikalavimo surašyti sprendimą dėl vaiko paėmimo iš šeimos ar kitos jo buvimo vietos nesilaikė Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Sveikatos ir socialinės apsaugos departamento Vaiko teisių apsaugos tarnyba²⁴ (toliau – Vilniaus m. Vaiko teisių apsaugos tarnyba), Vilniaus rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos tarnyba (toliau – Vilniaus r. Vaiko teisių apsaugos tarnyba), Molėtų rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos tarnyba (toliau – Molėtų Vaiko teisių apsaugos tarnyba).

²² Nuo 2007-06-03 (Žin., 2007, Nr. 61-2360) galiojanti redakcija.

²³ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002-04-18 įsakymu Nr. 56 patvirtintų Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų (Žin. 2003, Nr. 77-3546) 10, 12, 13 p.

²⁴ Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2007-07-18 sprendimu „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės administracijos struktūros tvirtinimo“ Nr. 1-132 departamentas pavadintas Socialinių reikalų departamentu.

2 lentelė.

Savivaldybės Vaiko teisių apsaugos tarnyba	Nepriimti sprendimai dėl vaiko paėmimo iš šeimos ar kitos jo buvimo vietos	
	Skaičius	Procentas nuo vertintų bylų skaičiaus
Vilniaus m.	52	17 proc.
Vilniaus r.	4	4 proc.
Molėtų r.	5	15 proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Mūsų nuomone, vaiko paėmimo iš šeimos ar kitos jo buvimo vietos procesas yra labai svarbus ir reikšmingas, todėl privalo būti parengti visi reikiami dokumentai.

Vilniaus m., Vilniaus r. ir Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos kai kuriais vaiko paėmimo iš šeimos atvejais nesilaikė Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų 10.3 punkto reikalavimo, nes nesurašė sprendimų dėl vaiko paėmimo iš šeimos ar kitos jo buvimo vietos.

Be to, pastebime, kad nepakankamai reglamentuotas vaiko paėmimo iš šeimos (kai kyla grėsmė vaiko gyvybei ar sveikatai) procesas, o kiekviena savivaldybė turi skirtingą šios srities taikymo praktiką.

Vaiko laikinosios globos (rūpybos) priežiūra. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatai nurodo, kad Vaiko teisių apsaugos tarnyba arba jos įgalioti socialiniai partneriai, vadovaudamiesi surinktais dokumentais apie vaiką, jo tėvus bei artimuosius giminaičius ir planuodami vaiko laikinąją globą (rūpybą), sudaro *Vaiko laikinosios globos (rūpybos) planą*. Taip pat šie nuostatai numato, kad Vaiko teisių apsaugos tarnyba arba jos įgalioti socialiniai partneriai, siekdami įvertinti vaiko globos kokybę, kiekvieną kartą, kai aplanko vaiką šeimoje, šeimynoje ar vaikų globos įstaigoje, *surašo Vaiko aplankymo aktą* ir *organizuoja vaiko laikinosios globos (rūpybos) peržiūrą* nustatytu laiku²⁵. Audito metu nustatyta, kad kai kuriais atvejais Vilniaus m., Vilniaus r. ir Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos nesilaikė minėtų Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų 22, 64, 66 punktų reikalavimų.

²⁵ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002-04-18 įsakymu Nr. 56 patvirtintų Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų (Žin. 2003, Nr. 77-3546) 66 p. Vaiko teisių apsaugos tarnyba arba jos įgalioti socialiniai partneriai organizuoja vaiko laikinosios globos (rūpybos) peržiūrą: 66.1. p. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) plane nustatytu laiku; 66.2. p. arba praėjus 12 mėnesių nuo vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo; 66.3. p. ar dėl kitų svarbių priežasčių (keičiasi vaiko gyvenamoji vieta ir kt.).

3 lentelė.

Savivaldybės Vaiko teisių apsaugos tarnyba	Įvertintų bylų skaičius	Nesudaryti vaiko laikinosios globos (rūpybos) planai	Neatliktos vaiko laikinosios globos (rūpybos) peržiūros	Neaplankyti vaikai
Vilniaus m.	306	15 (5 proc.)	19 (6 proc.)	15 (5 proc.)
Vilniaus r.	107	16 (15 proc.)	4 (4 proc.)	4 (4 proc.)
Molėtų r.	33	16 (49 proc.)	18 (55 proc.)	18 (55 proc.)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Pažymime, kad vaiko laikinosios globos (rūpybos) plane, atsižvelgiant į vaiko norus ir interesus, numatomi suinteresuotų šalių (tėvų, Vaiko teisių apsaugos tarnybų, socialinių darbuotojų, globėjų ir kt.) tolesni veiksmai. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) plano peržiūros metu turi būti vertinama vaiko gyvenamoji aplinka, jo interesai ir poreikiai, vertinami tėvų pokyčiai ir priimamas vienas iš sprendimų: grąžinti vaiką tėvams, tęsti laikinąją globą (rūpybą), kreiptis į teismą dėl tėvų valdžios apribojimo ir kt.

Mūsų nuomone, nesant vaiko laikinosios globos (rūpybos) planų, neatliekant minėtų peržiūrų, neįvertinus vaiko laikinosios globos (rūpybos) kokybės, yra rizika, kad neatsižvelgiama į vaiko interesus, neįvertinami jo norai ir pokyčiai, nenustatoma, kokie yra vaiko santykiai su globėju (rūpintoju), kokia yra vaiko sveikata, užimtumas, nesiekiami esminio vaiko laikinosios globos (rūpybos) tikslo – vaiką grąžinti į šeimą.

Vilniaus m., Vilniaus r. ir Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos kai kuriais atvejais nesilaikė Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų 22, 64, 66 punktų reikalavimų, nes nesudarė vaiko laikinosios globos (rūpybos) planų, nelankė vaikų, kuriems nustatyta laikinoji globa (rūpyba), ir nevykdė vaiko laikinosios globos (rūpybos) peržiūrų.

Vaiko globėjo (rūpintojo) paskyrimas. Vaiko globos organizavimo nuostatų 8–13 punktuose nurodyta, kokie dokumentai turi būti skiriant vaiko globėją (rūpintoją) (pvz., sveikatos pažymėjimai, juridinio ir fizinio asmens, pageidaujancio tapti vaiko globėju (rūpintoju) prašymai ir kt.). Audito metu nustatėme, kad Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnyba (19 iš 33 vertintų bylų (58 proc.)) nesilaikė Vaiko globos organizavimo nuostatų 8–13 punktų reikalavimų, nes nesurinko reikiamų dokumentų dėl vaiko globėjo (rūpintojo) skyrimo.

Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnyba kai kuriais atvejais nesilaikė Vaiko globos organizavimo nuostatų 8–13 punktų reikalavimų, nes nesurinko reikiamų dokumentų dėl vaiko globėjo (rūpintojo) skyrimo.

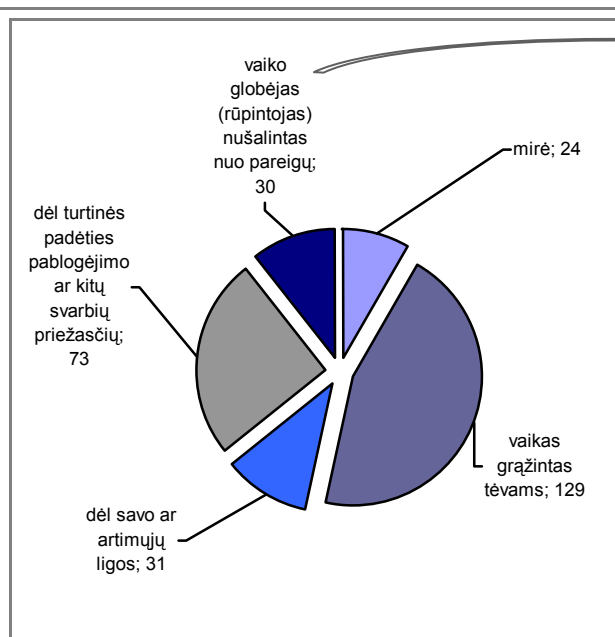
Be to, Vaiko globos organizavimo nuostatuose nurodoma, kad Vaiko teisių apsaugos tarnyba, išnagrinėjusi fizinio arba juridinio asmens pateiktus dokumentus dėl asmens tinkamumo būti vaiko globėju (rūpintoju), per septynias kalendorines dienas priima sprendimą dėl fizinio ar juridinio asmens tinkamumo skirti vaiko globėju (rūpintoju). Audito metu vertinant vaiko globos (rūpybos) bylas nustatyta, kad Vilniaus m., Vilniaus r., Molėtų r. ir Švenčionių r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos kai kuriais atvejais nesilaikė Vaiko globos organizavimo nuostatų 17 punkto reikalavimų.

Vilniaus m., Vilniaus r., Molėtų r., Švenčionių r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos kai kuriais atvejais nesilaikė Vaiko globos organizavimo nuostatų 17 punkto reikalavimų, nes nepriėmė sprendimų dėl fizinio arba juridinio asmens tinkamumo skirti vaiko globėju (rūpintoju).

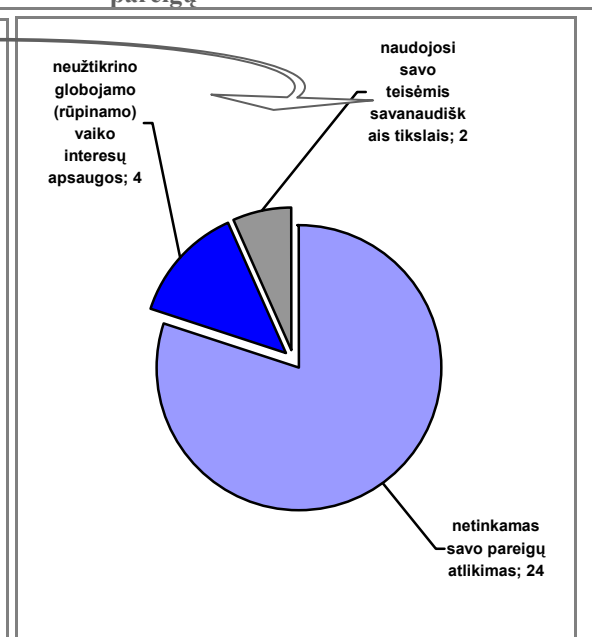
Mūsų nuomone, vaiko globėjo (rūpintojo) paskyrimas nesurinkus visų reikiamų dokumentų, nepriėmus sprendimų dėl fizinio arba juridinio asmens tinkamumo skirti vaiko globėju (rūpintoju) sudaro riziką, kad busimas vaiko globėjas (rūpintojas) nėra pakankamai įvertinamas. Audito metu Socialinės apsaugos ir darbo ministerija patvirtino, kad tik pateiktų dokumentų, pažymų, išvadų visuma liudija apie fizinio ar juridinio asmens (ne)tinkamumą tapti vaiko globėju (rūpintoju).

Pažymime, kad Lietuvoje 2006 m. buvo pakeisti 287 vaikų globėjai (rūpintojai)²⁶ (4, 5 pav.).

4 pav. Vaikų globėjų (rūpintojų) kaita per metus

5 pav. Vaikų globėjų (rūpintojų) nušalinimas nuo pareigų

Šaltinis – Valstybės kontrolė

²⁶ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006 m. veiklos ataskaita.

Iš 5 pav. pateiktų duomenų matyti, kad Lietuvoje per 2006 m. 30 vaikų globėjų (rūpintojų) buvo nušalinti nuo pareigų, nes netinkamai atliko savo pareigas, naudojosi savo teisėmis savanaudiškais tikslais, neužtikrino globojamo (rūpinamo) vaiko interesų apsaugos.

Vaiko nuolatinės globos (rūpybos) priežiūra. Nustačius vaiko nuolatinę globą (rūpybą) šeimoje, šeimynoje ar vaikų globos institucijoje, vaikas turi būti sistemingai lankomas ir vertinama jo sveikata, gyvenimo sąlygos, užimtumas. Vaiko globos organizavimo nuostatų 29 punkte numatyta, kad nustačius vaiko nuolatinę globą (rūpybą), Vaiko teisių apsaugos tarnyba arba jos įgalioti socialiniai partneriai ne rečiau kaip kartą per metus aplanko globojamą (rūpinamą) vaiką šeimoje, šeimynoje ar vaikų globos įstaigoje. Audito metu nustatyta, kad Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnyba nelanko vaikų, kuriems nustatyta nuolatinė globa (rūpyba). Todėl neivertinamos vaiko gyvenimo sąlygos, jų pokyčiai, užimtumas, jo gerovė.

Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnyba nesilaikė Vaiko globos organizavimo nuostatų 29 punkto reikalavimo, nes nelankė vaikų, kuriems nustatyta nuolatinė globa (rūpyba).

Nustatyti faktai dėl nepakankamo vaiko globos (rūpybos) organizavimo ir priežiūros sudaro riziką, kad ir kitos savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos gali nesilaikyti Vaiko globos (rūpybos) organizavimo nuostatų ir Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų reikalavimų.

Auditorių nuomone, vaiko globos (rūpybos) organizavimui ir priežiūrai audituotose savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybose neigiamą įtaką daro:

- nepakankamas teisės aktų laikymasis ir tiesioginių funkcijų atlikimas;
- vidaus kontrolės trūkumas;
- nepakankama vaiko globos (rūpybos) organizavimo (priežiūros) kontrolė, kurios būtinumas numatomas Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje²⁷. Jungtinių Tautų Vaiko teisių įgyvendinimo vadove²⁸ nurodoma, kad atliekant tokį tikrinimą turi būti vertinama, ar buvo pagrindas vaiką įkurdinti institucijoje ir kas nuveikta vaiką gydant ar globojant. Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto nuomone, turi būti sukurta sisteminga vaikų padėties institucijose tikrinimo tvarka.

Nepakankamas teisės aktų reikalavimų laikymasis, vaiko globos (rūpybos) organizavimo kontrolės stoka turi įtakos tam, kad Vilniaus m., Vilniaus r., Molėtų r., Švenčionių r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos nepakankamai efektyviai įgyvendina joms pavestą funkciją.

²⁷ 25 str. Valstybės dalyvės pripažįsta vaiko, kompetentingų organų atiduoto globoti ir rūpintis juo, ginti jį arba fiziškai ar psichiškai gydyti, teisę nuolat vertinti jo gydymą ir kitas su jo globa susijusias sąlygas.

²⁸ Jungtinių Tautų Vaiko teisių įgyvendinimo vadovas, 255 psl.

1.3. Socialinės paramos informacinės sistemos (SPIS) naudojimo mastas savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybose

Igyvendindama Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos nuostatas, Lietuva turi kaupti, sisteminti ir analizuoti duomenis apie vaikus pagal tam tikras grupes. Duomenų apie vaikus sistemos sukūrimas numatomas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programose²⁹.

Toks duomenų kaupimas užtikrintų reikiamos informacijos apie vaiką gavimą: jo statusą (pvz., šeima įtraukta į socialinės rizikos grupę, vaikui nustatyta laikinoji globa (rūpyba) ir t.t.), smurto prieš jį atvejus, suteiktas socialines paslaugas, pinigines išmokas bei sudarytų galimybę operatyviau priimti reikiamus sprendimus. 2006 m. pateiktame komentare Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas konstatuoja, kad nepakanka kai kurių duomenų apie vaikus, priklausančius labiausiai pažeidžiamoms grupėms. Komitetas rekomendavo Lietuvai ir toliau tobulinti duomenų apie vaikus rinkimo sistemą ir suskirstyti šiuos duomenis pagal amžių, lytį, miesto ir kaimo regionus ir pagal specialios priežiūros vaikų grupes, siekiant išsamios jų gyvenimo sąlygų analizės ir teisių įgyvendinimo³⁰.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2003 m. pradėjo įgyvendinti iš Pasaulio banko paskolos finansuojamą projektą, pagal kurį 2004 m. savivaldybėse įsteigtas socialinės paramos, socialinės rizikos šeimų, likusių be tėvų globos vaikų ir kitų duomenų registras – Socialinės paramos informacinė sistema³¹. Šis projektas vykdomas pagal Strateginės partnerystės sutartį tarp Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir šalies savivaldybių.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pagal Strateginės partnerystės sutartį įsipareigoja sukurti Socialinės paramos informacinę sistemą (SPIS); nagrinėti regioninius socialinės paramos teikimo kiekybinius ir kokybinius skirtumus ir numatyti priemones jiems mažinti savivaldybėse; atlikti apibendrintą socialinės paramos duomenų analizę ir užtikrinti, kad jos rezultatai būtų prieinami savivaldybėms – vykdomas Socialinio žemėlapių projektas ir kt.

Savivaldybės pagal Strateginės partnerystės sutartį įsipareigoja rinkti ir į Socialinės paramos informacinę sistemą (SPIS) teikti duomenis apie socialinės paramos savivaldybės gyventojams teikimą; užtikrinti Socialinės paramos skyriaus ir Vaiko teisių apsaugos tarnybos

²⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-03-24 nutarimu Nr. 315 patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonių 447 p. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-10-17 nutarimu Nr. 1020 patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 metų programos įgyvendinimo priemonių 43 p.

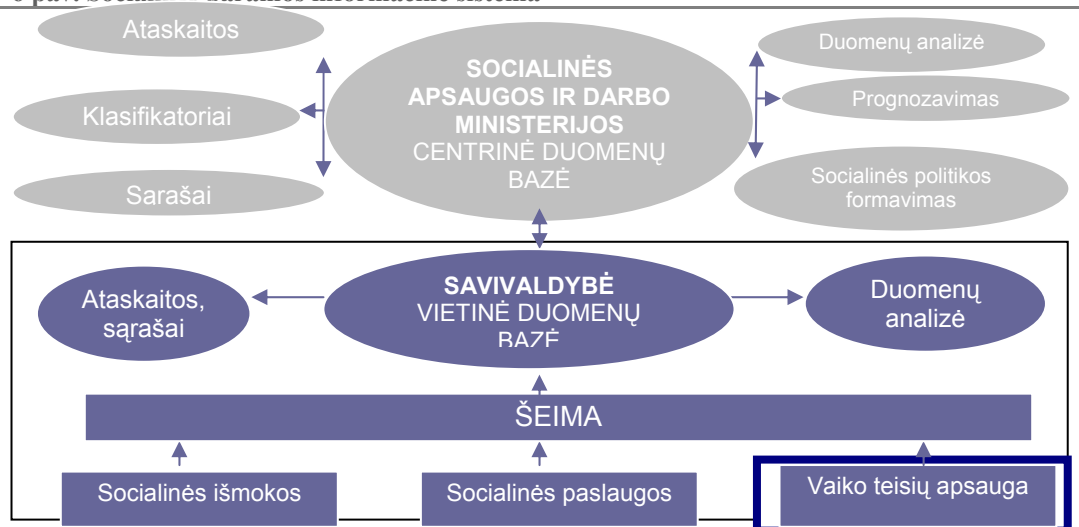
³⁰ Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos komentaras (antros periodinės Lietuvos ataskaitos (CRC/C/83/Add.14). [Žiūrėta 2007-10-11] Prieiga per internetą <http://www.socmin.lt/index.php?329064359>, 18, 19 p.

³¹ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sukurta Socialinės paramos informacinė sistema (SPIS). Tai bendras duomenų rinkimo, informacijos pasikeitimo tarp ministerijos ir savivaldybių mechanizmas, kurio dėka turėtų sparčiau vystytis socialinės paramos sistema. [Žiūrėta 2007-10-11] Prieiga per internetą <http://www.socmin.lt/index.php?-408795177>

prisijungimą prie saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo; užtikrinti informacinės sistemos savivaldybės ribose funkcionavimą ir kt.³².

Taigi, Socialinės paramos informacinė sistema (SPIS) suteikia galimybę patikimai ir vienodai registruoti visą informaciją apie savivaldybėse teikiamą socialinę paramą (pinigines socialines išmokas, socialines ir vaiko teisių apsaugos paslaugas), užtikrina galimybę užkirsti kelią tos pačios rūšies paramos gavimui keliose savivaldybėse vienu metu³³ (6 pav.).

6 pav. Socialinės paramos informacinė sistema

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pranešimas „Socialinės paramos informacinės sistemos panaudojimas įgyvendinant „vieno langelio“ principą“

Kaip matyti iš pateiktos schemos, vienos iš Socialinės paramos informacinės sistemos (SPIS) vartotojų yra savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos, turinčios šioje sistemoje kaupti ir tvarkyti duomenis apie:

- *socialinės rizikos šeimos* – šeimos įtraukimo į socialinės rizikos šeimų įskaitą duomenų tvarkymas; šeimos išbraukimo iš socialinės rizikos šeimų įskaitos duomenų tvarkymas;
- *vaiko globą (rūpybą)* – globos institucijos duomenų tvarkymas; šeimynos duomenų tvarkymas; globos paskyrimo duomenų tvarkymas; globos statuso pasikeitimo duomenų tvarkymas; globos pasibaigimo duomenų tvarkymas;
- *veiklą, esant smurtui prieš vaikus*;
- *veiklą, susijusią su teismais* – smurto prieš vaiką duomenų tvarkymas; administracinių ir baudžiamųjų teisės pažeidimų inicijavimo duomenų tvarkymas; vaikui, patyrusiam

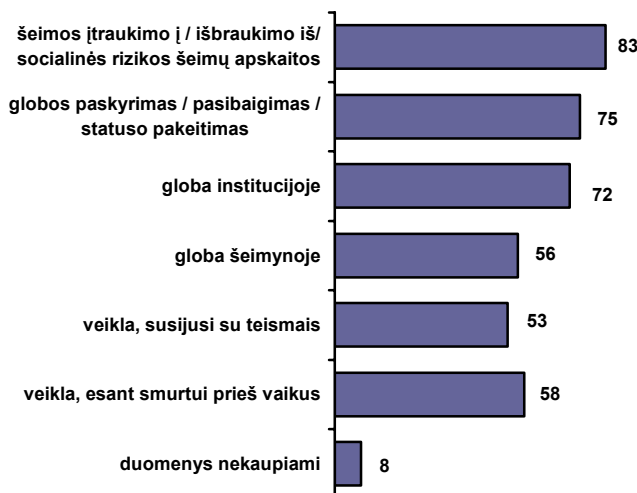
³² Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pranešimas „Socialinės paramos informacinės sistemos panaudojimas įgyvendinant „vieno langelio“ principą“.

³³ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. „Socialinės paramos informacinė sistema“. Vartotojo vadovas. Versija 2.0, 2006. UAB „NEVDA“.

smurtą, suteiktos pagalbos duomenų tvarkymas; iškeltos baudžiamosios bylos būklės duomenų tvarkymas.

Apklausoje metu savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų prašėme nurodyti, kokius duomenis jos kaupia Socialinės paramos informacinėje sistemoje (7 pav.).

7 pav. Duomenys, kaupiami Socialinės paramos informacinėje sistemoje (proc.)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Apklausoje dalyvavusios 30 iš 36 (83 proc.) savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų nurodė, kad kaupia duomenis apie šeimos įtraukimo į (išbraukimo iš) socialinės rizikos šeimų sąrašą. Pažymime, jog trijų savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos nurodė, kad jokių duomenų Socialinės paramos informacinėje sistemoje nekaupia. Taip pat savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos nurodė, kad reikiamus duomenis kaupia tik dokumentuose, o rengiant statistines ataskaitas duomenys vis dar skaičiuojami rankiniu būdu. Auditorių nuomone, tai apsunkina savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų darbą, nesudaro galimybės bendroje sistemoje kaupti ir keisti reikiama duomenimis.

Savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos kaupia ne visus reikiamus duomenis apie vaikus Socialinės paramos informacinėje sistemoje. Tai apsunkina savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų atliekamų funkcijų vykdymą, išsamios statistinės informacijos rinkimą ir analizavimą.

Duomenų kaupimą vertinome ir kiekybiniu požiūriu. Lygindami savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų duomenis, suvestus į Socialinės paramos informacinę sistemą, su duomenimis, kuriuos šios tarnybos yra pateikusios Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai,

nustatėme, kad duomenys Socialinės paramos informacinėje sistemoje kaupiami nepakankamai³⁴ (4 lentelė).

4 lentelė. 2006-01-01 – 2006-12-31 laikotarpio duomenų lyginimas visos Respublikos mastu

Reikšmė	Savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų pateikti duomenys Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie SADM ³⁵	Duomenys, esantys Socialinės paramos informacinėje sistemoje (kuriuos suveda savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos)	Duomenys, suvesti į Socialinės paramos informacinę sistemą, procentais
Į vaiko teisių apsaugos institucijos apskaitą įrašytų socialinės rizikos šeimų skaičius	13 496	9 531	71
Likusių be tėvų globos vaikų skaičius	13 337	5 649	42

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Audito metu vertinome, kokius duomenis Socialinės paramos informacinėje sistemoje kaupia audituotos Vilniaus r., Švenčionių r. ir Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos. Vilniaus m. Vaiko teisių apsaugos tarnyboje Socialinės paramos informacinė sistema buvo įdiegta audito metu³⁶ (5 lentelė).

5 lentelė. Savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų kaupiami duomenys Socialinės paramos informacinėje sistemoje

Savivaldybė	Duomenų pavadinimas			
	Socialinės rizikos šeimų įskaita	Vaiko globa (rūpyba)	Veiklos, esant smurtui prieš vaikus	Veiklos, susijusios su teismais
Vilniaus m.	-	-	-	-
Vilniaus r.	+	-	-	-
Molėtų r.	+	-	-	-
Švenčionių r.	+	+	-	+

+ duomenys kaupiami; - duomenys nekaupiami

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Kaip matome iš 5 lentelėje pateiktų duomenų, dalis audituotų savivaldybių kaupia ne visus duomenis, numatytus Socialinės paramos informacinės sistemos vadove³⁷. Pažymime, kad

³⁴ Informacijai gauti naudojamos Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos turima Socialinės paramos informacinė sistema. Analizei pasirinkome 2006 m. sausio 1 d. – 2006 m. gruodžio 31 d. laikotarpio statistinius duomenis visos šalies mastu.

³⁵ Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos 2006 m. veiklos ataskaita.

³⁶ Strateginės partnerystės sutartis Nr. 327 tarp Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos pasirašyta 2005-04-06. Pagal šią sutartį ministerija ir savivaldybės administracija bendradarbiauja strategiškai plėtojant socialines paslaugas, specialiąją ir techninę pagalbą neįgaliesiems, socialines išmokas ir kompensacijas, bendrojo lavinimo mokyklose besimokančių mokinių nemokamą maitinimą ir aprūpinimą būtiniausiomis mokymo priemonėmis, vaikų teisių apsaugos priemonės (toliau – socialinė parama). Sutartyje numatyta, kad savivaldybės administracija išsipareigoja rinkti ir į SPIS teikti duomenis apie socialinės paramos savivaldybės gyventojams teikimą.

³⁷ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. „Socialinės paramos informacinė sistema“. Vartotojo vadovas. Versija 2.0, 2006. UAB „NEVDA“.

audituotų savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos nekaupia duomenų minėtoje sistemoje apie veiklas, esant smurtui prieš vaikus, tik Švenčionių r. Vaiko teisių apsaugos tarnyba kaupia duomenis apie vaiko globą (rūpybą) ir veiklą, susijusią su teismais.

Atsižvelgiant į tai, kad duomenys apie vaikus Socialinės paramos informacinėje sistemoje kaupiami fragmentiškai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teiravomės, kas ir kokiomis priemonėmis atlieka Strateginės partnerystės sutarties įgyvendinimo kontrolę.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nurodė, kad socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu yra sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta vykdyti Strateginės partnerystės sutarties kontrolę, derinti ir tobulinti Socialinės paramos informacinės sistemos aptarnavimą. Be to, Strateginės partnerystės sutarties išipareigojimų stebėseną vykdoma periodiškai formuojant Socialinės paramos informacinėje sistemoje esančių duomenų ataskaitas ir lyginant jas su savivaldybių teikiamomis ataskaitomis Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, Statistikos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės³⁸. Tačiau audito metu nustatėme, kad vaiko teisių apsaugos srities ataskaitos nėra formuojamos, todėl, auditorių nuomone, Strateginės partnerystės sutarties vykdymo kontrolė ir stebėseną yra nepakankama.

Kai kurios savivaldybės nesilaiko Strateginės partnerystės sutartyje numatytų reikalavimų dėl duomenų apie vaikus kaupimo Socialinės paramos informacinėje sistemoje, o Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nepakankamai užtikrina šios sutarties vykdymą.

Duomenų apie vaikus Socialinės paramos informacinėje sistemoje stoka apsunkina ataskaitų rengimą, reikiamų duomenų analizę, socialinės politikos prognozavimą ir formavimą.

1.4. Vaiko teisių apsaugos problemos savivaldybėse

Audito metu nustatyti faktai rodo, jog kai kurių savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų efektyviam darbui trukdo nepakankamas teisės aktų laikymasis, vaiko globos (rūpybos) organizavimo (prižiūros) kontrolės stoka.

Pažymime, kad 64 proc. apklaustų savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų (23 iš 36) nurodė, kad nėra sukurtos bendros duomenų apie vaikus bazės. Auditoriai pastebi, kad duomenų apie vaikus bazė yra sukurta (Socialinės paramos informacinė sistema), tačiau, kaip nustatėme audito metu, pačios savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos nekaupia reikiamų duomenų apie

vaikus minėtoje sistemoje. Nepakankamas duomenų kaupimas neužtikrina reikiamos informacijos apie vaiką, jo statusą, suteiktą socialinę paramą gavimo, taip pat apsunkina pačių savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų darbą priimant reikiamus sprendimus ir rengiant ataskaitas.

Be to, 72 proc. apklaustų savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų (26 iš 36) nurodė, kad yra *nepakankama metodinė pagalba ir darbų koordinavimas*. Savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos stokoja metodinės pagalbos globėjų (rūpintojų), tėvių rengimo, darbo su socialinės rizikos šeimomis klausimais, reikalinga praktinė pagalba, įgyvendinant išgaliojusius naujus teisės aktus, trūksta metodinės pagalbos teisiniais klausimais. Auditoriai pažymi, kad koordinuoti savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų darbą, teikti joms metodinę pagalbą pavesta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai (6 lentelė).

6 lentelė. Subjektai, kuriems pavesta koordinuoti savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų darbą ir teikti joms metodinę pagalbą

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Šeimos, vaikų ir jaunimo departamento Vaikų ir jaunimo skyriaus funkcijos ³⁹	Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos funkcijos ⁴⁰
5.34. koordinuoja savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų ir savivaldybių jaunimo koordinatorių darbą vykdant valstybės (perduotos savivaldybėms) vaiko teisių apsaugos ir jaunimo teisių apsaugos funkciją ir teikia joms metodinę pagalbą;	6.3. pagal kompetenciją koordinuoja savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų darbą ir teikia joms metodinę paramą vaiko teisių apsaugos praktinio įgyvendinimo klausimais;
5.24. teikia informaciją valstybinėms įstaigoms, organizacijoms ir gyventojams vaikų globos ir kitais vaiko teisių apsaugos klausimais;	
5.25. teikia metodinę paramą savivaldybėms ir apskričių viršininko administracijoms dėl vaikų globos sistemos optimizavimo;	

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nurodė, kad savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų darbą koordinuoja netiesiogiai, t. y. per teisės aktų rengimą ir konkrečių priemonių įgyvendinimą. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba organizuoja pasitarimus, kvalifikacijos tobulinimą ir kitas priemones.

42 proc. apklaustų savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų (15 iš 36) nurodė, kad nepakankamas yra institucijų, veikiančių vaiko teisių apsaugos srityje, bendradarbiavimas.

Mūsų nuomone, minėtos problemos gali turėti neigiamos įtakos, užtikrinant vaiko gerovę ir jo teisėtus interesus. Efektyvus vaiko teisių apsaugos užtikrinimas yra reikšmingas vaikui, valstybei

³⁸ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2007-10-12 atsakymas dėl Strateginės partnerystės sutarties įgyvendinimo.

³⁹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-12-07 įsakymas Nr. A1-324. [Žiūrėta 2007-10-11] Prieiga per internetą http://www.socmin.lt/index.php?383407471#sk_nuost.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-10-20 nutarimu Nr. 1114 patvirtinti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai.

ir visuomenei. Todėl svarbu, kad įvairios institucijos ir žinybos koordinuotų savo veiklą kurdamos ir įgyvendindamos vaiko gerovę.

Vaiko teisių apsauga yra sietina su daugeliu sričių, todėl yra svarbus ir reikalingas vaiko teisių apsaugos srities institucijų glaudus bendradarbiavimas, darbų koordinavimas, savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnyboms teikiama pakankama metodinė pagalba, kurios stoka gali neigiamai veikti atliekamų funkcijų kokybę, o tai susiję su vaiko gerove, jo teisių ir teisėtų interesų užtikrinimu.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

1. Teisės aktai nereglamentuoja vaiko laikinosios globos (rūpybos) trukmės, todėl šis procesas kai kuriais nustatytais atvejais trunka ilgiau nei penkerius metus (12 psl.).

2. Vaiko globos (rūpybos) organizavimas ir priežiūra Vilniaus miesto, Vilniaus, Švenčionių, Molėtų rajonų Vaiko teisių apsaugos tarnybose nustatytais atvejais vykdomi nesilaikant galiojančių teisės aktų, o šio proceso kontrolės mechanizmas yra nepakankamas (1 dalis).

2.1. Vilniaus m., Vilniaus r. ir Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos kai kuriais vaiko paėmimo iš šeimos atvejais nesilaikė Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų 10.3 punkto reikalavimo, nes nesurašė sprendimų dėl vaiko paėmimo iš šeimos ar kitos jo buvimo vietos (15 psl.).

2.2. Vilniaus m., Vilniaus r. ir Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos kai kuriais atvejais nesilaikė Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nuostatų 22, 64, 66 punktų reikalavimų, nes nesudarė vaiko laikinosios globos (rūpybos) planų, nelankė vaikų, kuriems nustatyta laikinoji globa (rūpyba), ir nevykdė vaiko laikinosios globos (rūpybos) peržiūrų (16 psl.).

2.3. Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnyba kai kuriais atvejais nesilaikė Vaiko globos organizavimo nuostatų 8–13 punktų reikalavimų, nes nesurinko reikiamų dokumentų dėl vaiko globėjo (rūpintojo) skyrimo (16 psl.).

2.4. Vilniaus m., Vilniaus r., Molėtų r., Švenčionių r. Vaiko teisių apsaugos tarnybos kai kuriais atvejais nesilaikė Vaiko globos organizavimo nuostatų 17 punkto reikalavimų, nes nepriėmė sprendimų dėl fizinio arba juridinio asmens tinkamumo skirti vaiko globėju (rūpintoju) (17 psl.).

2.5. Molėtų r. Vaiko teisių apsaugos tarnyba nesilaikė Vaiko globos organizavimo nuostatų 29 punkto reikalavimo, nes nelankė vaikų, kuriems nustatyta nuolatinė globa (rūpyba) (18 psl.).

3. Metodinės pagalbos teikimas savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnyboms, jų darbų koordinavimas, vaiko teisių apsaugos srities institucijų bendradarbiavimas yra nepakankami (25 psl.).

4. Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas 2006 m. rekomendavo Lietuvai toliau kurti išsamią duomenų apie vaikus rinkimo sistemą, siekiant išsamos jų gyvenimo sąlygų analizės ir

teisių įgyvendinimo, tačiau duomenys apie vaikus Socialinės paramos informacinėje sistemoje kaupiami fragmentiškai (1 dalis).

4.1. Nepakankamas duomenų apie vaikus kaupimas Socialinės paramos informacinėje sistemoje apsunkina savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų atliekamų funkcijų vykdymą, išsamios statistinės informacijos rinkimą ir analizavimą (21 psl.).

4.2. Kai kurios savivaldybės nesilaiko Strateginės partnerystės sutartyje numatytų reikalavimų dėl duomenų apie vaikus kaupimo Socialinės paramos informacinėje sistemoje, o Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nepakankamai užtikrina šios sutarties vykdymą. Todėl minėtų duomenų stoka apsunkina ataskaitų rengimą, reikiamų duomenų analizę, socialinės politikos prognozavimą ir formavimą (23 psl.).

Rekomendacijos

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai:

1. Siekiant užtikrinti pakankamą ir efektyvą vaiko teisių apsaugos sistemos funkcionavimą, numatyti priemones, kurios padėtų stiprinti vaiko teisių apsaugos srities institucijų bendradarbiavimą, priežiūrą, metodinės pagalbos teikimą savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnyboms ir jų darbų koordinavimą.
2. Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kuriuose būtų nustatyta vaiko laikinosios globos (rūpybos) trukmė.
3. Numatyti priemones, kurios užtikrintų Strateginės partnerystės sutarties įgyvendinimą.

Vilniaus m., Vilniaus r., Molėtų r., Švenčionių r. savivaldybių administracijų direktoriams:

1. Numatyti papildomas vidaus kontrolės priemones, kurios leistų užtikrinti vaiko globos (rūpybos) organizavimą ir priežiūrą.
2. Numatyti priemones, kurios užtikrintų Strateginės partnerystės sutartyje nustatytų reikalavimų dėl duomenų rinkimo ir teikimo į Socialinės paramos informacinę sistemą, vykdymą.

L. e. 3-iojo audito departamento direktoriaus pareigas

Romualda Masiulionienė

3-iojo audito departamento valstybinė auditorė

Aurita Buragienė

Valstybinio audito ataskaitos pateiktos:

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui (kopija)

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai (kopija)

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

Vilniaus miesto savivaldybės administracijai

Vilniaus rajono savivaldybės administracijai

Molėtų rajono savivaldybės administracijai

Švenčionių rajono savivaldybės administracijai

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Vaiko teisių apsaugos vykdymas“
1 priedas

Konsultacinė šeimos ir vaiko reikalų taryba prie Respublikos Prezidento vertina situaciją, inicijuoja ir teikia pasiūlymus Respublikos Prezidentui dėl valstybės politikos, strategijos ir taktikos šeimos ir vaiko teisių apsaugos srityje, prisideda prie valstybės formuojamų koncepcijų programų, inicijuoja aktyvų visuomenės dalyvavimą įgyvendinant šeimos ir vaiko teises⁴¹.

Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetas, Socialinių reikalų ir darbo komitetas ir kiti komitetai kuruoja konkrečius klausimus, susijusius su vaiko teisių apsauga, ir vykdo parlamentinę kontrolę.

Lietuvos Respublikos Seimo Šeimos ir vaiko reikalų komisija svarsto įstatymų projektus, rengia išvadas, nagrinėja jos kompetencijai priklausančius klausimus, atlieka parlamentinę kontrolę, organizuoja įvairius renginius, vykdo veiklą, susijusią su vaikų ir šeimos reikalais, ir kt.⁴²

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga turi prižiūrėti, kaip įgyvendinamos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, Seimo ratifikuotų konvencijų, Lietuvos Respublikos įstatymų bei kitų teisės aktų, reglamentuojančių vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą, nuostatos Lietuvoje, ir kontroliuoti, kaip vykdomas Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas⁴³.

Švietimo ir mokslo, Sveikatos apsaugos, Teisingumo ir Vidaus reikalų ministerijoms priskirtos papildomos funkcijos, susijusios su vaiko teisių apsaugos įgyvendinimu⁴⁴.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kuriai priskirta vaiko teisių apsaugos valdymo sritis, įgyvendina šeimos, jaunimo, vaiko teisių apsaugos ir socialinės paramos šeimoms politiką, kartu su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis užtikrina tinkamą vaiko teisių apsaugą⁴⁵.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba) turi įgyvendinti vaiko teisių apsaugos priemones, ginti vaiko teises ir teisėtus interesus (ir atstovauti jiems) valstybės ir

⁴¹ Lietuvos Respublikos Prezidento 1996-05-30 dekretas Nr. 960 „Dėl Konsultacinės vaiko reikalų tarybos prie Respublikos Prezidento steigimo“.

⁴² Lietuvos Respublikos Seimo Šeimos ir vaiko reikalų komisijos 2006 m. veiklos ataskaita. [Žiūrėta 2007-10-11]. Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/docs2/NCKGUTLV.PDF>

⁴³ Lietuvos Respublikos Seimo 2000-07-08 nutarimu Nr. VIII - 1865 patvirtintų Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos nuostatų 7 p.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-02-06 nutarimo Nr. 194 „Dėl vaiko teisių apsaugos valdymo srities priskyrimo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir kitų ministerijų kompetencijos nustatymo“, 1 p.

savivaldybių institucijose bei įstaigose, nevyriausybinėse organizacijose ir kitose įstaigose, pagal kompetenciją koordinuoti savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų darbą ir teikti joms metodinę paramą vaiko teisių apsaugos praktinio įgyvendinimo klausimais, kasmet rinkti iš savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų ir kitų institucijų, įstaigų statistinę informaciją, ją sisteminti, apibendrinti, analizuoti ir teikti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai bei kitoms institucijoms⁴⁶.

Apskričių viršininkai turi rengti, koordinuoti ir vykdyti apskrities socialines programas ir socialinius projektus; administruoti nemokamą maitinimą mokiniams, kurie mokosi apskrities viršininko įsteigtose mokyklose ir ilsisi tų mokyklų organizuotose dieninėse vasaros poilsio stovyklose ir kt⁴⁷.

Savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybos turi užtikrinti vaiko teisių apsaugą, vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų įgyvendinimą ir priežiūrą; rengti ir įgyvendinti priemones vaiko teisių apsaugai ir jo teisių pažeidimų prevencijai gerinti; įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka atstovauti vaiko teisėms ir teisėtims interesams teismuose; įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka ginti vaikų teises šeimose, globėjų (rūpintojų) ir įvaikintųjų šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybių institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įsteigtose vaikų globos įstaigose ir kartu su vaiko tėvais (įvaikintojais), globėjais (rūpintojais), įstaigų darbuotojais šalinti aplinkybes, dėl kurių pažeidžiamos vaiko teisės; įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka organizuoti likusių be tėvų globos vaikų globą (rūpybą) šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybių institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įsteigtose vaikų globos įstaigose; įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka organizuoti įvaikinimą⁴⁸.

Savivaldybių bendruomenių vaiko teisių apsaugos tarybos, veikiančios prie Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų, pagal savo kompetenciją privalo teikti savivaldybės tarybai siūlymus dėl vaiko teisių apsaugos politikos ir strategijos formavimo bei prioritetų nustatymo bendruomenėje, vaiko teisių apsaugos ir vaiko teisių pažeidimų prevencijos priemonių rengimo bei įgyvendinimo bendruomenėje⁴⁹.

Socialiniai darbuotojai, teikiantys socialinę priežiūrą socialinės rizikos šeimoms, turi vykdyti socialinių problemų socialinės rizikos šeimoms iškėlimo prevenciją; planuoti ir teikti socialinę priežiūrą socialinės rizikos šeimoms, ugdant ir palaikant suaugusių šeimos narių

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-07-17 nutarimu Nr. 892 patvirtinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, 5.3, 6.23, 6.24 p.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-10-20 nutarimu Nr. 1114 patvirtinti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, 6.1., 6.2., 6.3., 6.4., 6.5. p.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymas, 1994-12-30 Nr. 101, 7 str.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-12-17 nutarimu Nr. 1983 patvirtinti Bendrieji vaiko teisių apsaugos tarnybų nuostatai, 7 p.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2002-12-18 įsakymu Nr. 163 patvirtinti Savivaldybių bendruomenių vaiko teisių apsaugos tarybų pavyzdiniai nuostatai.

socialinius įgūdžius; nustatyti socialinės rizikos šeimų socialinių paslaugų poreikį; rinkti ir kaupti informaciją apie socialinės rizikos šeimų problemas ir jų socialinę aplinką; teikti siūlymus dėl socialinės rizikos šeimos įrašymo ir išbraukimo iš socialinės rizikos šeimų apskaitos; telkti pedagogų, socialinių pedagogų, psichologų ir kitų specialistų komandą darbui su socialinės rizikos šeimomis ir kt⁵⁰.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-04-05 įsakymu Nr. A1-92 patvirtinti Socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikaciniai reikalavimai, 27 p.

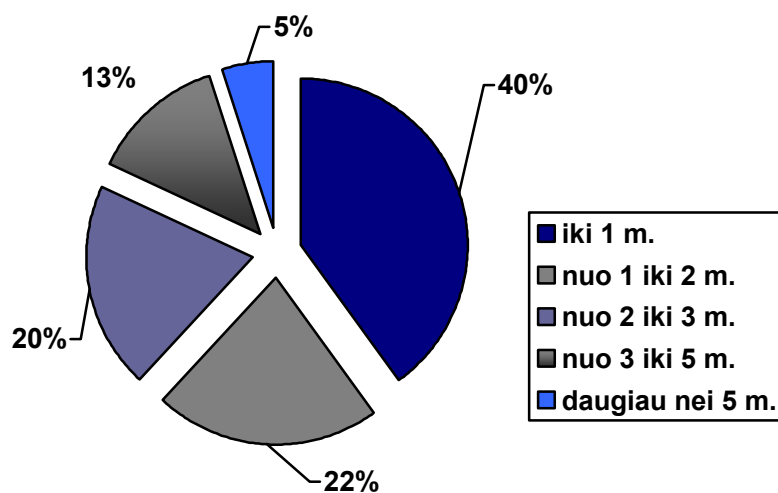
Valstybinio audito ataskaitos
„Vaiko teisių apsaugos vykdymas“
2 priedas

Vaikų laikinosios globos (rūpybos) trukmė vaikų globos institucijoje (proc.)

Nr.	Savivaldybė	Iki 1 m.	Nuo 1 m. iki 2 m.	Nuo 2 m. iki 3 m.	Nuo 3 m. iki 5 m.	Daugiau nei 5 m.
1.	Pagėgių r.	41	18	15	23	3
2.	Kelmės r.	10	32	30	25	3
3.	Pasvalio r.	30	16	14	24	16
4.	Alytaus r.	30	24	37	6	3
5.	Utenos r.	74	0	26	0	0
6.	Kėdainių r.	10	60	10	20	0
7.	Kauno r.	60	7,5	10	7,5	15
8.	Šalčininkų r.	60	12,5	20	7,5	0
9.	Ukmergės r.	53	28	2	8,5	8,5
10.	Telšių r.	30	19	36	12,5	2,5
	Vidurkis	40	22	20	13	5

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Vaikų laikinosios globos (rūpybos) trukmė vaikų globos institucijoje (apibendrinti duomenys)

Šaltinis – Valstybės kontrolė